

7200 Razgrad, Bulgaria 4 "Osam" str.

Phone/Fax: (+ 359 84) 66 10 26

e-mail: info@integrobg.orgwww.integrobg.org

Европейският семестър 2026: Анализ на оценката на България и положението на ромите

Автор: Камен Макавеев, главен експерт изследовател на Асоциация Интегро

Въведение

На 3 юни 2026 г. Европейската комисия публикува **Доклада за България за 2026 година** ([Commission Staff Working Document – 2026 Country Report – Bulgaria, SWD\(2026\) 202 final](#)), който оценява икономическото, социалното, трудовото и структурното развитие на страната и идентифицира основните предизвикателства в рамките на Европейския семестър. Докладът разглежда редица въпроси, свързани с бедността, социалното изключване, образованието, заетостта, здравеопазването, жилищните условия и достъпа до услуги, като в няколко области представя конкретни данни за ромското население.

Настоящият анализ разглежда начина, по който положението на ромите е представено в **Доклада за България за 2026 г.** и в последвалата **Препоръка на Съвета относно икономическите, социалните, трудовите, структурните и бюджетните политики на България** ([Council Recommendation of 10 July 2026..., C/2026/3915](#)).

В извършения от Камен Макавеев количествен анализ ромската общност е спомената **53 пъти в Доклада за България и 5 пъти в Препоръката на Съвета**. Тази разлика показва значително несъответствие между видимостта на ромите при анализа на социално-икономическата ситуация и степента, в която специфичните предизвикателства пред ромските общности са отразени в последващите политически препоръки.

Асоциация Интегро приема, че представените от Европейската комисия и европейските агенции данни са важна основа за оценяване на ситуацията. **В същото време количественото представяне на неравенствата не е достатъчно, ако не се анализират механизмите, които ги създават и възпроизвеждат.** Сред тези фактори са антициганизмът и дискриминацията, пространствената сегрегация, жилищната несигурност, многомерният характер на бедността и реалното участие на ромските общности и гражданското общество в разработването и изпълнението на политиките.

Бележка относно статистическите данни

В настоящия анализ са използвани показатели от различни части на **Доклада за България за 2026 г.**, както и данни от посочени в него източници, включително **проучването на Агенцията на Европейския съюз за основните права относно ромите и пътуващите общности за 2024 г.** („FRA Roma Survey 2024“). Показателите могат да се

отнасят до различни референтни години, възрастови групи, извадки и методологии. Поради това **различията между отделни процентни стойности не следва автоматично да се приемат като противоречие.**

Например Докладът за България посочва **77,8% риск от бедност или социално изключване сред ромското население през 2025 г.**, докато окончателната Препоръка на Съвета посочва **78,3%**. И двете стойности са възпроизведени точно в съответните документи и следва да бъдат разглеждани в контекста на конкретния източник.

1. Основни констатации относно положението на ромите

Докладът за България идентифицира значителни социално-икономически неравенства, засягащи ромското население.

По отношение на пазара на труда докладът посочва, че **заетостта сред ромите на възраст 20–64 години се е увеличила от 47% през 2021 г. до 62% през 2024 г.** Въпреки този значителен напредък тя остава почти 15 процентни пункта под националното равнище на заетост. Почти половината от младите роми на възраст 16–24 години **не работят, не учат и не участват в обучение.**

Рискът от бедност или социално изключване остава изключително висок. Докладът за България посочва **77,8% за ромското население през 2025 г.**

В образованието различията са особено сериозни. Делът на ромските деца, посещаващи сегрегирано образование, **се е увеличил от 64% през 2021 г. до 70% през 2024 г.** През 2024 г. **55% от ромите на възраст 18–24 години са напуснали преждевременно образование или обучение**, докато само **42% от ромите на възраст 20–24 години са завършили поне средно образование**, при 90% за населението като цяло. Само **3% от ромите на възраст 30–34 години са придобили висше образование.**

Участието в ранното образование и грижи също остава по-ниско сред уязвимите групи, включително ромските деца. Докладът за България посочва, че записването на ромски деца в ранно образование се е увеличило до 68% през 2024 г., но все още съществува значителна разлика в достъпа и качеството.

В здравеопазването Докладът за България посочва, че **40% от ромите съобщават, че не са обхванати от националната здравноосигурителна система или допълнителни осигурителни схеми, а 6% съобщават за неудовлетворени медицински потребности.**

Жилищните условия също показват значителни лишения. Според Доклада за България, основан на **проучването на Агенцията на Европейския съюз за основните права относно ромите и пътуващите общности за 2024 г.**, **57% от ромите в България са живели в неподходящо жилище през 2024 г., а 79% са живели в пренаселени жилища.** Около една трета не са разполагали с вътрешна тоалетна, душ или баня, а почти една пета са живели без водоснабдяване. **2% са били принудени да напуснат жилището си**

вследствие на принудително извеждане или възбрана/принудително изпълнение в периода 2019–2024 г.

Тези показатели ясно показват мащаба на неравенствата. Основният въпрос на настоящия анализ обаче е не само какви са резултатите, а защо тези неравенства продължават да се възпроизвеждат.

2. Антиджипсизма¹ и дискриминацията като структурни фактори

Един от съществените пропуски в Доклада за България е, че антиджипсизма и дискриминацията не са разгледани достатъчно задълбочено като структурни фактори, свързани с устойчивото възпроизвеждане на неравенствата.

Докладът представя резултати – ниски образователни постижения, по-ниска заетост, висока бедност и ограничения в достъпа до услуги. По-слабо развит е анализът на ролята на дискриминацията при достъпа до образование, работа, жилище, здравеопазване и публични услуги.

Това е особено важно в контекста на европейската политика за ромско равенство. Европейската комисия изрично определя антициганизма като специфична форма на расизъм и подчертава необходимостта той да бъде разглеждан като фактор, който допринася за трайното изключване на ромите. Рамката за 2020–2030 г. („EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation“) поставя равенството, социалното и икономическото включване и участието в основата на европейската политика за ромите.

Данните на Агенцията на Европейския съюз за основните права показват, че **19% от анкетираните роми и пътуващи общности в България са съобщили за дискриминация поради етническия си произход**. При търсене на работа този дял е **26%**, а при търсене на жилище – **27%**.

Следователно дискриминацията не следва да бъде разглеждана единствено като съвкупност от отделни случаи. Тя може да влияе върху възможността на ромите да получат достъп до основни права, услуги и икономически възможности и по този начин да допринася за възпроизвеждането на социалното изключване.

3. Пространствена сегрегация и териториална изолация

Докладът за България отчита образователната сегрегация и свързаните с нея неравенства, но пространствената сегрегация и териториалната изолация на ромските общности не са разгледани като самостоятелен структурен проблем в достатъчна дълбочина.

---

¹ Антициганизъм/антиджипсизъм – специфична форма на расизъм и дискриминация, насочена срещу ромите, сравнима по своя характер с антисемитизма.

В редица населени места ромски общности живеят в квартали с недостатъчна инфраструктура и ограничен достъп до транспорт, услуги и икономически възможности. Тези условия могат да задълбочат вече съществуващите неравенства в образованието, здравеопазването и заетостта.

Преплитането на пространствената и образователната сегрегация е особено показателно: **70% от ромските деца в България, обхванати от проучването на Агенцията на Европейския съюз за основните права от 2024 г., се обучават в сегрегирана среда.**

Затова сегрегацията не следва да се разглежда само като въпрос на жилищна или образователна политика. **Тя е свързана с равния достъп до права, услуги и възможности за пълноценно участие в обществения и икономическия живот.**

4. Жилищна несигурност

Анализът на жилищната ситуация в Доклада за България съдържа важни данни, но **жилищната несигурност има измерения, които надхвърлят качеството на жилищния фонд и наличието на инфраструктура.**

От значение са сигурността на владението, правният статут на жилището, възможността за адресна регистрация, достъпът до социални жилища и рискът от принудително извеждане.

Докладът за България показва, че през 2024 г. **57% от ромите са живели в неподходящо жилище, 79% – в пренаселено жилище, а една трета не са разполагали с вътрешна тоалетна, душ или баня.** Почти една пета са живели без водоснабдяване.

Агенцията на Европейския съюз за основните права отчита и **27% преживяна дискриминация при търсене на жилище сред ромите в България.**

Тези условия могат да ограничават достъпа до образование, социални услуги, здравеопазване и заетост. Поради това жилищната политика по отношение на ромските общности следва да се разглежда и като част от политиката за социално включване и равен достъп до права.

5. Бедността като многомерен проблем

Докладът за България правилно отчита изключително високия риск от бедност или социално изключване сред ромите. **77,8% през 2025 г.** е показател за мащаба на проблема.

От гледна точка на Асоциация Интегро обаче **бедността сред ромските общности не следва да бъде разбирана единствено като недостатъчен доход.**

Тя може да включва едновременно ниски доходи, ниско образование, несигурна или липсваща заетост, неподходящи жилищни условия, ограничен достъп до здравеопазване и социални услуги, териториална изолация и ограничени възможности за участие.

Тези фактори се натрупват и взаимно се усилват. Следователно **ефективната политика за намаляване на бедността трябва да отчита не само дохода, но и достъпа до права, услуги, образование, заетост и възможности за развитие.**

Самият Доклад за България отбелязва, че бедността и социалното изключване са свързани с комбинация от фактори, включително ограниченото въздействие на социалните трансфери и неравния достъп до качествено образование, здравеопазване и социални услуги.

6. Ромските деца и ранното детско развитие

Ромските деца са изложени на **натрупване на няколко взаимосвързани риска** – бедност, недостатъчно участие в ранно образование и грижи, сегрегация, ниски образователни резултати и ранно напускане на образованието.

Докладът за България посочва, че **55% от ромите на възраст 18–24 години са напуснали преждевременно образование или обучение**, а делът на ромските деца в сегрегирано образование достига 70%. Само 42% от ромите на 20–24 години са завършили поне средно образование.

Тези показатели следва да бъдат разглеждани като взаимосвързани, а не като отделни проблеми.

Особено внимание е необходимо към ранното детско развитие, достъпа до услуги за деца и семейства, подкрепата за родителите и превенцията на разделянето на деца от семействата им поради бедност и липса на подходяща подкрепа.

Този подход съответства на логиката на **Европейската гаранция за детето** и на европейската политика за намаляване на детската бедност и социалното изключване.

7. Ромските жени

Ситуацията на ромските жени заслужава по-ясно присъствие в анализа на политиките за ромско включване.

Данните на Агенцията на Европейския съюз за основните права за обхванатите държави показват значителна разлика между участието на ромските жени и мъжете на пазара на труда: **38% от ромските жени са в платена работа срещу 69% от ромските мъже**. Тези стойности не са специфични само за България, но показват значението на измерението на пола в политиките за ромско включване.

Ромските жени могат да бъдат изправени едновременно пред ограничения, свързани с образование, заетост, грижи за деца, бедност, дискриминация и достъп до здравни услуги.

Поради това политиките за ромско включване следва да включват **мерки за икономическо и социално овластяване на ромските жени**, наред с мерките за образование, заетост и достъп до услуги.

8. Ефективност и достъпност на социалната система

Докладът за България посочва, че **въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността остава ограничено**, а адекватността на минималния доход е под натиск от цените на основните стоки. Докладът също така отбелязва, че достъпът до социални и здравни услуги остава неравномерен, особено в селските райони.

За ромските домакинства тези ограничения могат да се наслагват върху други бариери – ниска заетост, ниско образование, жилищна несигурност и териториална изолация.

Следователно **социалната система не следва да бъде оценявана единствено по размера на предоставената финансова подкрепа, а и по способността ѝ да достига до хората, да комбинира услуги и да създава реални възможности за излизане от бедността.**

9. Участие на ромското гражданско общество

Ефективните политики за ромско равенство, включване и участие изискват **смислено участие на ромските общности и ромските граждански организации.**

Европейската комисия определя участието като един от трите хоризонтални стълба на **европейската стратегическа рамка за равенство, включване и участие на ромите**, наред с равенството и социалното и икономическото включване. Рамката подчертава необходимостта от участие на ромите и гражданското общество при разработването, изпълнението и проследяването на политиките.

От гледна точка на Асоциация Интегро **участието на ромското гражданско общество в подготовката на Доклада за България за 2026 г. не беше достатъчно видимо и структурирано.** Това не означава, че не са съществували други форми на консултиране, а че ролята и приносът на ромските организации не са достатъчно ясно разпознаваеми в крайния документ.

По-структурираният, прозрачен и последователен диалог с ромските организации би могъл да допринесе за по-пълна оценка на реалните бариери пред ромските общности.

Участието не следва да се свежда до формална консултация, а да осигурява реална възможност за принос към разработването, изпълнението и проследяването на политиките.

10. Оценка на изпълнението на националните политики за ромите

В Доклада за България има данни за отделни области, свързани с ромското включване, включително образование, заетост и жилища. В същото време **липсва достатъчно систематична оценка на изпълнението и въздействието на националните политики за ромите като цяло.**

Необходимо е да се проследяват не само предприетите мерки, но и тяхната ефективност, ресурсите за изпълнението им, постигнатите резултати и причините за недостатъчния напредък.

Европейската стратегическа рамка предвижда държавите членки да отчитат изпълнението на националните си стратегически рамки и да използват показатели за проследяване и оценка.

Следователно **наличието на стратегия или план не може само по себе си да се приема като доказателство за ефективност.** Важни са измеримите резултати и реалната промяна в живота на хората.

11. Демографският контекст и бъдещият трудов потенциал

Докладът за България определя **свиващата се работна сила и неблагоприятните демографски тенденции като значими структурни предизвикателства за България.** В този контекст образованието и успешното включване на младите хора в пазара на труда имат значение не само за социалната политика, но и за бъдещия икономически потенциал на страната.

За ромските общности това означава, че инвестициите в образованието, здравето, уменията и трудовата реализация на децата и младите хора следва да бъдат разглеждани не само като мерки за социално включване, но и като **инвестиция в бъдещия човешки капитал на България.**

Становище относно Препоръката на Съвета

Окончателната **Препоръка на Съвета от 10 юли 2026 г.** е публикувана в Официалния вестник на Европейския съюз на **1 септември 2026 г.** като C/2026/3915.

Препоръката обхваща области, които са пряко свързани с положението на ромите – качество и приобщаващ характер на образованието, заетост на недостатъчно представени групи, умения, учене за възрастни, социално включване, интегрирани трудови и социални услуги и достъпност на здравната система. В текста изрично се посочва необходимостта от увеличаване на заетостта сред уязвими групи, включително ромите.

В същото време **ромите не са определени като самостоятелна целева група в самата препоръка,** макар че са изрично споменати в мотивите към нея. В Препоръката се посочва например, че **делът на младите роми, които не работят, не учат и не участват в**

обучение, достига до 46%, а рискът от бедност или социално изключване сред ромите е 78,3%.

Това разграничение е важно. От една страна, подходът на интегриране на ромските въпроси в общите политики е необходим. От друга, **интегрирането на въпросите, свързани с ромите, в общите политики не трябва да води до загуба на видимост на специфичните бариери пред ромските общности.**

Ромите са изправени пред взаимосвързани форми на изключване – бедност, образователна и пространствена сегрегация, дискриминация, жилищна несигурност и ограничен достъп до услуги. Поради това универсалните мерки трябва да бъдат допълвани от **целенасочени действия, които могат да достигнат до хората, изправени пред натрупващи се бариери.**

Липсата на достатъчно специфичен фокус може да затрудни и проследяването на резултатите. Изпълнението на обща мярка може да бъде отчетено като успешно, без да може ясно да се установи дали тя е довела до подобрене в положението на ромските общности.

Така се очертава **разминаване между аналитичната видимост на ромите в Доклада за България и степента, в която техните специфични предизвикателства са превърнати в ясно проследими политически приоритети.**

Основни стратегически пропуски

От анализа могат да бъдат изведени три основни стратегически пропуски:

- 1. Недостатъчно задълбочен анализ на антициганизма и дискриминацията като структурни фактори за възпроизвеждането на неравенствата.**
- 2. Недостатъчно внимание към пространствената сегрегация, териториалната изолация и жилищната несигурност като взаимосвързани проблеми.**
- 3. Недостатъчно последователно прилагане на многомерен подход към бедността и социалното изключване, включително чрез интегрирани и осигуряващи участието на общността решения.**

Тези фактори не действат изолирано. Те се акумулират и взаимно се усилват, което обяснява защо част от неравенствата остават устойчиви въпреки предприетите политики и инвестиции.

Заклучение

Докладът за България за 2026 г. съдържа значим обем данни за положението на ромите и ясно показва сериозните неравенства в областите на бедността, образованието, заетостта, здравеопазването и жилищните условия.

Основното ограничение, идентифицирано от настоящия анализ, е, че количественото описание на резултатите не е последователно допълнено с достатъчно задълбочен анализ на структурните механизми, които възпроизвеждат тези неравенства.

Особено внимание следва да бъде отделено на антициганизма и дискриминацията, пространствената сегрегация, жилищната несигурност и многомерния характер на бедността. Необходимо е също да се засили участието на ромските общности и гражданските организации в разработването, изпълнението и проследяването на политиките.

Същевременно е важно да съществува ясна връзка между анализа на ситуацията и политическите препоръки.

Когато ромите са сред групите, които са най-силно засегнати от бедността и социалното изключване, техните специфични потребности трябва да бъдат видими не само в диагностиката на проблемите, но и в политическите приоритети, мерките, ресурсите и механизмите за проследяване на резултатите.

Източници

[1. European Commission, Commission Staff Working Document, 2026 Country Report – Bulgaria, SWD\(2026\) 202 final, 3 June 2026.](#)

Основен източник за данните и констатациите относно бедността, образованието, заетостта, здравеопазването, социалната защита и жилищните условия.

[2. European Union Agency for Fundamental Rights \(FRA\), Rights of Roma and Travellers in 13 European countries – Perspectives from the Roma Survey 2024, 2025.](#)

Използван за данните относно дискриминацията, бедността, заетостта, образованието, жилищните условия и здравния достъп.

[3. European Commission, A Union of Equality: EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation, COM\(2020\) 620 final.](#)

Използван при анализа на антициганизма, равенството, включването, участието и проследяването на политиките за ромите.

[4. Council Recommendation of 10 July 2026 on the economic, social, employment, structural and budgetary policies of Bulgaria, C/2026/3915.](#)

Основен източник за анализа на политическите препоръки към България.

[5. European Commission, European Child Guarantee.](#)

Използвана при разглеждането на ранното детско развитие, детската бедност и достъпа до услуги за деца и семейства.

Авторски права и използване на документа ©

Настоящият документ представлява авторски аналитичен материал и е обект на права върху интелектуалната собственост. Не се разрешава неговото възпроизвеждане, разпространение, преработване или използване извън целите, за които е изготвен, без предварително изрично съгласие на автора и Асоциация Интегро.

*При цитиране или използване на части от документа авторът **Камен Макавеев** и **Асоциация Интегро** следва да бъдат изрично посочени, както и настоящият документ да бъде идентифициран като източник.*